

Kunnat kiihdyttämään ruoka-alaa kasvuun

Elintarviketeollisuusliiton viestit kunta- ja aluepäättäjille 2025 **Hyvinvointia, ruokailoa ja elinvoimaa!**

Kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjillä on runsaasti mahdollisuuksia vaikuttaa ruoka-alan menestykseen ja elinvoimaan alueillaan.

Kunnissa, kuntien omistamissa yhtiöissä ja hyvinvointialueilla päätetään useista ruoka-alalle tärkeistä kysymyksistä, kuten

- julkisista elintarvikehankinnoista,
- koulutuksesta,
- ulkomaisten osaajien kotouttamisesta paikalliseen yhteisöön,
- työllisyyden hoidosta,
- kaavoituksesta sekä
- vesi- ja jätehuollosta.

On tärkeää, että kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjät tunnistavat päätöksiä tehdessään ruoka-alalle tärkeät näkökulmat ja elintarvikkeita valmistavien yritysten tarpeet. Viemällä käytäntöön Elintarviketeollisuusliiton kokoamat viestit päästään hyödyntämään ruoka-alan koko kasvupotentiaali!

Elintarviketeollisuusliitto

Varmistetaan vastuulliset ruokahankinnat ja reilu kilpailu

Julkisen sektorin rahoittama joukkoruokailu, kuten kouluruoka, on tärkeä ja olennainen osa yhteiskuntamme arkea. Se vaikuttaa lasten ja aikuisten hyvinvointiin, ympäristöön ja paikalliseen elinkeinoelämään kaikkialla Suomessa. Kouluruoka on suomalaisen yhteiskunnan menestystarina, josta on syytä pitää hyvää huolta.

Joukkoruokailun kehittämisessä täytyy kiinnittää erityistä huomiota siihen, että erikokoisilla yrityksillä on mahdollisuus osallistua julkisiin ruokahankintoihin. Huomiota pitää suunnata kilpailutettavien hankintojen kokoon, ruuan huoltovarmuuteen sekä vastuullisiin ja laadukkaisiin valintoihin, joissa hinta ei ole ainoa ratkaiseva tekijä.

Alue- ja kuntapäätäjiltä edellytetään strategista otetta, jossa kilpailun edistäminen, vastuullisuus ja huoltovarmuus yhdistyvät tasapainoisesti. Riittävät määrärahat ja päättäjien sitoutuminen kotimaisen ruuan käytön edistämiseen takaavat, että julkisella joukkoruokailulla ravitaan suomalaisia mallikelpoisesti myös tulevaisuudessa.

Huoltovarmuus tehdään lähellä

Huoltovarmuuden näkökulma ruokahankinnoissa on noussut yhä tärkeämmäksi, erityisesti viime vuosien kriisiaikojen ja globaaleissa toimitusketjuissa esiintyneiden häiriöiden vuoksi.

Joukkoruokailussa huoltovarmuus tarkoittaa, että hankintakriteereissä suositaan kotimaisia tuotteita ja tehdään yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa, jotka kykenevät varmistamaan toimitukset myös poikkeusoloissa.

Päättäjien tärkeä tehtävä on varmistaa, että kilpailutusta suunniteltaessa ja läpi koko hankintaprosessin huomioidaan suomalaiselta tuotannolta edellytettävät vaatimukset ja tuotannon kriteerit.

Huoltovarmuuden vahvistaminen on paitsi kansallinen turvallisuuskysymys, myös keino tukea kestävästä ruuantuotannosta ja paikallista elintarvikevalmistusta.

Jaetaan hankinnat osiin, edistetään kilpailua

Hankintalain mukaisesti hankintojen jakaminen osiin on keskeinen keino edistää kilpailua ja tukea erityisesti pienempiä toimijoita. Joukkoruokailun hankinnoissa se voi tarkoittaa esimerkiksi ostettavien tuotteiden ryhmittelyä siten, että isojen tukkujen lisäksi erikokoiset elintarvikealan yritykset pystyvät osallistumaan kilpailutuksiin.

Hankintojen osiin jakaminen mahdollistaa myös paikallisten tuottajien ja lähiruuan hyödyntämisen, mikä vahvistaa ruokaketjun kestävyttä ja paikallista taloutta.

Varataan riittävän suuret määrärahat

Elintarvikkeiden hinnat ovat nousseet viime vuosina uudelle korkeammalle tasolle. Vaikka hinta on merkittävä tekijä julkisissa hankinnoissa, sen ei pidä olla päätöksenteossa ainoa ratkaiseva kriteeri. Liiallinen hintakilpailu voi johtaa kotimaisuusasteen, laadun ja vastuullisuuden heikkenemiseen.

Hankinnoissa pitäisi käyttää kokonaisvaltaisia arviointiperusteita, jotka huomioivat hinnan lisäksi esimerkiksi laatua, ympäristöystävällisyyttä, huoltovarmuutta ja paikallisuutta.

Mitä päättäjät voivat tehdä edistääkseen julkisia elintarvike- ja ruokapalveluhankintoja?

- Linjata kestävästä ruoka- ja ruokapalveluhankinnoista selkeästi kunnan tai hyvinvointialueen strategiassa ja sitä tarkentavassa hankintastrategiassa.
- Ottaa lapset ja nuoret mukaan ruokalistojen suunnitteluun.
- Hyödyntää Motivan elintarvikehankintojen kriteeripankkia kotimaisen ruuan osuuden lisäämisessä.
- Seurata ruokahävikkiä ja laatia toimenpiteet sen vähentämiseksi.

Lähde: Maa- ja metsätalousministeriö, Motivan opas vastuullisista elintarvikehankinnoista

Hankintalaki kannustaa kestävyysnäkökohtien huomioimiseen ja vastuullisten ruokahankintojen tekemiseen. Päättäjiä tueksi on laadittu lukuisia erilaisia kriteerejä hankinnoissa hyödynnettäviksi – onhan päättäjiä tehtävä varmistaa, että kilpailutuksessa asetetut kriteerit aidosti ohjaavat hankintoja.

Joukkoruokailulle on varmistettava riittävästi määrärahoja, jotta laadukkaat ja vastuulliset hankinnat pystytään toteuttamaan. Se vaatii päätöksentekijöiltä sitoutumista resurssien turvaamiseen sekä suunnittelun pitkäjänteisyyteen. Riittävät määrärahat mahdollistavat joukkoruokailun kehittämisen niin, että joukkoruokailulla tuetaan hyvinvointia, kestävä kehitystä ja huoltovarmuutta.

Vähennetään ruokahävikkiä

Ruokahävikin osuus Suomen kaikissa ravitsemuspalveluissa on noin 16 prosenttia valmistetusta ruuasta. Valtaosa tästä on linjastoon jäävää tarjoiluhävikkiä, joka ei päädy ruokailijoiden lautaselle.

Julkisen sektorin joukkoruokailussa hävikin hallinta on tehokas keino ruokapalveluiden hiilijalanjäljen pienentämiseen. Vuositasolla ruokahävikin systemaattinen vähentäminen tarjoaa myös mahdollisuuden merkittäviin kustannussäästöihin.

Joukkoruokailussa on useita erilaisia tapoja vähentää ruokahävikkiä. Päätöksentekijät voivat vaikuttaa tähän asettamalla hävikin vähentämiseksi konkreettiset tavoitteet ja seuraamalla niiden toteutumista. Tämä on tunnustettu tehokkaimmaksi keinoksi useissa ruokapalveluiden hävikin vähentämistä edistävissä hankkeissa.

Kouluruokailuun käytetyt eurot vuonna 2023, TOP 10

Eniten euroja vuodessa /oppilas	€
Pelkosenniemen kunta	2 077
Kustavin kunta	1 919
Sulkavan kunta	1 698
Hirvensalmen kunta	1 678
Puolangan kunta	1 538
Juuan kunta	1 506
Korsnäs kommun	1 502
Ilomantsin kunta	1 484
Savukosken kunta	1 475
Puumalan kunta	1 445

Vähiten euroja vuodessa /oppilas	€
Riihimäen kaupunki	339
Taivassalon kunta	341
Vantaan kaupunki	385
Oulun kaupunki	398
Espoon kaupunki	408
Limingan kunta	418
Kirkkonummen kunta	432
Kauhajoen kaupunki	436
Tyrnävän kunta	452
Kuopion kaupunki	479

Lähde: Opetushallitus

Elintarviketeollisuusliiton viestit päättäjiä:

- Varmistetaan riittävät määrärahat joukkoruokailulle.
- Huolehditaan kilpailun toteutumisesta hankinnoissa esimerkiksi jakamalla hankinnat pienempiin osiin.
- Huomioidaan ruokahankinnoissa huoltovarmuus ravitsemuksen ja ympäristötekijöiden rinnalla. Hinta ei saa olla päätöksenteossa ainoa määräävä tekijä.
- Asetetaan konkreettiset tavoitteet ruokahävikin vähentämiseksi ja seurataan tavoitteiden toteutumista.

Huolehditaan osaajien saatavuudesta ja koulutuksesta

Ruokia ja juomia valmistavia yrityksiä toimii Suomen kaikissa maakunnissa, ja ruoka-ala luo elinvoimaa maaseudulta kaupunkeihin. Kunnat ja alueet voivat edistää ruoka-alan myönteistä kehitystä huomioimalla ruoka-alan osaavan työvoiman ja koulutuksen tarpeita. Tarvitaan myös yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Osaajia tarvitaan kotimaasta ja ulkomailta

Elintarvikeala on työvoimavaltainen. Alan työpaikat ovat jakautuneet ympäri maata, mutta yritykset kampailevat osaajapulan kanssa. Osaajien riittämätön saatavuus kotimaasta voi hidastaa elintarvikeyritysten kasvua ja halukkuutta investoida.

Koulutuksen ja jatkuvan oppimisen merkitys korostuu ruoka-alalla, kun yrityksissä otetaan käyttöön uusia teknologioita ja kestävä kehityksen periaatteita integroidaan tuotantoon.

Kuntien tehtävänä on varmistaa, että paikalliset oppilaitokset tarjoavat riittävästi ruoka-alan koulutusta. Tehtävässä onnistuminen edellyttää yhteistyötä yritysten kanssa, jotta koulutus vastaa aidosti alan tarpeisiin. Oppilaitosverkon kattavuuden lisäksi koulutuksen laadusta on huolehdittava joka puolella maata.

Elintarvikealan houkuttelevuutta on lisättävä nuorten keskuudessa. Työikäisille on mahdollistettava jatkuva oppiminen esimerkiksi täydennyskoulutusten avulla. Perusta luodaan kunnallisessa perusopetuksessa. Kuntien panosta tarvitaan koulupolun varhaisiin vuo-

siin ja perustaitojen varmistamiseen, sillä vain siten luodaan kestävä pohja työelämätaidoille.

Kunnat voivat tukea ruoka-alan yrityksiä kansainvälisten osaajien rekrytoinnissa sekä tarjota suomen kielen koulutusta kansainvälisille osaajille ja heidän perheilleen. Asuntojen ja peruspalvelujen tarjoaminen ulkomailta tuleville osaajille on myös yritysten työvoimatarpeisiin vastaamista.

Hyödynnetään kumppanuus yksityisen sektorin kanssa

Kuntien vastuu työllisyyden hoidossa korostuu. Yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuusmallit on hyvä ottaa käyttöön laajasti työvoima- ja koulutuspalveluissa kunnissa ja työllisyysalueilla. Henkilöasiakkaiden työllistyminen ei onnistu ilman työnantajia.

Yritysten tarpeisiin perustuvat koulutusmallit, kuten rekry- ja täsmäkoulutus, ovat toimivia ja yhdessä rahoitettavia tapoja parantaa työllisyyttä. Samalla varmistetaan yrityksille tarkoituksenmukaiset osajat. Tällaisten lyhytkestoisten koulutusten saatavuudesta on huolehdittava myös uusilla työllisyysalueilla.

Julkisten varojen tehokas käyttö ja vaikuttavat monipuoliset palvelut työllisyyspalvelujen asiakkaille voidaan varmistaa hyödyntämällä yksityisten palveluntuottajien ja yksityisessä toimintamuodossa toimivien ammatillisten oppilaitosten osaamista.

Elintarviketeollisuusliiton viestit päättäjille:

- Huolehditaan koulutuksen ja opetuksen saatavuudesta ja laadusta. Se on kuntien tehtävä.
- Varmistetaan yritysten tarpeisiin perustuvien lyhytkestoisten työvoimakoulutusten saatavuus myös uusilla työllisyysalueilla.
- Huolehditaan kuntien tekemillä panostuksilla, että oppilaat saavat perusopetuksesta hyvän pohjan työelämää varten. Ilman perus- ja työelämätaitoja seuraavan asteen opinnot tai työelämään siirtyminen eivät onnistu.
- Helpotetaan osaajapulaa kansainvälisten osaajien houkuttelulla ja suomalaiseen yhteiskuntaan kotouttamalla.

Otetaan ruoka-alan tarpeet huomioon kaavoituksessa

Kaavoituksessa on tärkeä ottaa huomioon elintarviketeollisuuden yritysten sekä olemassa olevan tuotannon että uusien investointien tarpeet. Se tarkoittaa sopivien teollisuusalueiden varaamista tuotantolaitoksille ja yhteensovittamista maankäytön muiden tarpeiden kanssa niin, että olemassa olevat tuotantolaitokset pystyvät jatkamaan toimintaansa.

Moni elintarvikealan yritys toimii lähellä asutusta, mikä luo omat haasteensa toiminnan kehittämiseksi.

Kaavoitussuunnittelussa on huomioitava myös uudet investointitarpeet, kuten bio- ja kiertotalouteen perustuvat ratkaisut sekä kotimaisen raaka-aineen tuotanto-olosuhteet. Hyvien liikenneyhteyksien tur-

vaaminen on tärkeää. Ruuan ja sen raaka-aineiden on kuljettava sujuvasti maataloilta elintarviketehtaille ja tehtailta kauppojen kautta kuluttajille.

Huoltovarmuuden turvaamiseksi on varmistettava, ettei hyvin tuottavia maa-alueita ohjata ruuantuotannon asemesta muuhun käyttöön, esimerkiksi aurinkosähköpuistojen rakennusalueiksi.

Tasapuolisen ja reilun kilpailun edistäminen kuntien keinoin on tärkeää myös vähittäiskaupan toimialalla. Kuntien kaavoitus- ja lupaprosesseissa olisi huomioitava päivittäistavara-kaupan pienempien toimijoiden tarpeet, jotta pienet toimijat voivat kilpailla suurten ketjujen kanssa.

Elintarviketeollisuusliiton viestit päättäjille:

- Huomioidaan kaavoituksessa ruoka-alan yritysten ja elintarviketeollisuuden tarpeet, raaka-aineiden saatavuus sekä uudet investointitarpeet.
- Edistetään kaavoituksessa tasapuolisuutta vähittäiskaupan kilpailun edistämiseksi.

Kehitetään vesihuoltoa, vauhditetaan kiertotaloutta

Puhdas vesi on välttämätöntä ruokaa tuottaville elintarviketeollisuusyrityksille. Vettä tarvitaan paitsi alkutuotannossa ja myös elintarvikkeiden korkean hygieniatason ylläpitämiseen. Puhdas vesi on itsessään monien elintarvikkeiden keskeinen raaka-aine.

Kuntien vesi- ja jätevesiverkoston ylläpitäminen pelkästään nykyisessä kunnossa ei riitä, vaan vesihuollon huoltovarmuus vaatii verkoston saneerausten lisäämistä merkittävästi. Vesihuollon kehittäminen edellyttää suunnitelmallisia investointeja siten, että käyttäjiltä perittävät maksut pysyvät kuitenkin kohtuullisina ja ennakoitavina.

Kestävyyttä ja elinvoimaa kierrätyksestä

Elintarviketeollisuudessa ja ruokapalveluissa syntyy väistämättä syömäkelvotonta elintarvikejätettä ja sivuvirtoja, kuten hedelmien ja vihannesten kuoria. Niiden hyödyntäminen kiertotalouden mukaisesti uusien tuotteiden raaka-aineena tai energiana vahvistaa alueellista elinvoimaa ja tukee siirtymää kohti tulevaisuuden kestävämpää ruokajärjestelmää.

Pidetään jätemaksut kohtuullisina

Jätehuollon järjestävät maassamme yhdessä kunnat ja kuntien jätelaitokset, yksityiset jätealan yritykset sekä pakkausten ja muiden tuotteiden tuottajayhteisöt.

Kunnat vastaavat kotitalouksien sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollosta. Tuotteiden valmistajat ja maahantuojat, esimerkiksi elintarvikealan yritykset, vastaavat puolestaan esimerkiksi pakkausten keräyksen ja kierrätyksen kustannuksista.

Erityisesti yhdyskuntajätteen kierrätyksessä Suomessa on vielä runsaasti hyödyntämätöntä potentiaalia.

Pakkausten tuottajien ja kuntien yhteistyö asukkaiden kiinteistökohtaisen keräyksen järjestämisessä pitää kustannukset hallinnassa ja mahdollistaa kiertotalouden vauhdittamisen.

Arvostetaan biokaasua

Ruoka-alaa tarkasteltaessa jätteen biologinen käsittely on merkittävä osa kiertotaloutta. Biokaasun tuotannossa sekä maataloilla syntyvä lanta, kotitalouksissa syntyvä biojäte että teollisuudessa syntyvä elintarvikejäte voidaan muuntaa arvokkaiksi lannoiteiksi ja energiaksi.

Biokaasun tuotanto tulisi nähdä laajemmin kuin jätteen käsittelynä. Yhteistyö elintarvikeyritysten kanssa voi edistää materiaalien kierrätystä ja uudenkäyttöä paikallisesti.

Elintarviketeollisuusliiton viestit päättäjille:

- Huolehditaan riittävästä investoinneista vesi- ja jätevesihuoltoon, pidetään maksut kohtuullisina.
- Kiertotalous toteutuu kuntien ja tuottajien yhteistyöllä. Huolehditaan, että jätteet päätyvät asianmukaisesti kiertoon ja kustannukset pysyvät kurissa.
- Edistetään sivuvirtojen tehokasta hyödyntämistä, innovaatioita ja uusien paikallisten ekosysteemien muodostumista.
- Huomioidaan biokaasun tuotanto osana kiertotaloutta ja kestävästä ruokajärjestelmän edistämistä. Varmistetaan, että maankäyttö luo yrityksille luottamusta investoida biokaasun tuotantoon.

Ruoka-ala luo elinvoimaa kaikkialle Suomeen

Ruoka-ala luo elinvoimaa koko Suomeen, maaseudulta kaupunkeihin, ja sen vaikutus kansantalouteen on huomattava. Ruoka ja juoma työllistävät suoraan ja välillisesti noin 320 000 henkeä, mikä on lähes 12 prosenttia kaikista työllisistä.

Elintarviketeollisuuden vipuvaikutus työllisyydessä on teollisuudenaloista merkittävään. Yksi työpaikka elintarviketeollisuudessa luo peräti kolme työpaikkaa muualle yhteiskuntaan!

Kotimainen ruoka-ala varmistaa huoltovarmuuden myös kriisiaikoina, mikä vähentää riippuvuutta tuontiruuasta ja lisää iskunkestävyyttä globaalien toimitusketjujen ja geopolitiikan häiriötilanteissa. Kotimaisen tuotannon ylläpitäminen ja kehittäminen on keskeistä, jotta ruoka-huolto säilyy luotettavana kaikissa olosuhteissa.

Elintarviketeollisuuden työllisyys ja investoinnit hyvinvointialueittain v. 2022

	Työlliset, hlöä	Investoinnit, milj. euroa
Vantaa ja Kerava	4 754	60,5
Etelä-Pohjanmaa	4 324	78,6
Varsinais-Suomi	3 237	100,3
Helsingin kaupunki	3 206	49,1
Satakunta	2 693	18,2
Pohjanmaa	2 410	48
Pirkanmaa	2 375	31,7
Pohjois-Pohjanmaa	2 225	20,3
Kanta-Häme	2 128	20
Päijät-Häme	2 058	83,7
Pohjois-Savo	1 710	34,2
Keski-Suomi	1 166	14,4
Pohjois-Karjala	1 128	9,7
Länsi-Uusimaa	985	7,9
Etelä-Karjala	937	7,1
Kymenlaakso	871	70,8
Keski-Uusimaa	800	9,3
Itä-Uusimaa	687	21,2
Etelä-Savo	603	5,4
Keski-Pohjanmaa	571	11,3
Ahvenanmaa	412	4,1
Lappi	335	1,5
Kainuu	184	1,8
Yhteensä	39799	709

Lähde: Tilastokeskus

Elintarviketeollisuuden työlliset v. 2022, top 15 -kunnat (henkilöä)

Helsinki	2 875
Seinäjoki	2 004
Vantaa	1 805
Turku	1 170
Lahti	1 106
Espoo	1 022
Oulu	938
Tampere	757
Pietarsaari	722
Lappeenranta	658
Jyväskylä	630
Kuopio	622
Kouvola	488
Pedersören kunta	452
Kangasala	441

Lähde: Tilastokeskus

Elintarviketeollisuuden työntekijöiden osuus kunnan työllisistä v. 2022, %

Pyhämä	14 %
Säkylä	14 %
Luoto	11 %
Toholampi	11 %
Pietarsaari	9 %
Pedersören kunta	9 %
Eura	8 %
Huittinen	8 %
Lestijärvi	7 %
Forssa	7 %
Nurmes	7 %
Ilmajoki	7 %
Seinäjoki	7 %
Kannus	7 %
Lapinlahti	6 %
Lapua	6 %
Suonenjoki	6 %
Kauhajoki	5 %
Tammela	5 %
Sund	5 %

Lähde: Tilastokeskus

Kysy lisää!

Toimitusjohtaja Mikko Käkelä

puh. 040 560 7569
mikko.kakela@etl.fi

Yhteiskuntasuhdejohtaja Jukka Ihanus

(kasvu, huoltovarmuus, julkiset hankinnat)
puh. 050 463 9929
jukka.ihanus@etl.fi

Ekonomisti Bate Ismail

(julkiset hankinnat, kilpailu)
puh. 040 526 0942
bate.ismail@etl.fi

Johtava asiantuntija Maiju Korhonen

(koulutus, osaaminen, maahanmuutto)
puh. 050 359 6766
maiju.korhonen@etl.fi

Johtaja Satumaija Levón

(ilmasto, ympäristö, vastuullisuus,
kiertotalous, kaavoitus)
puh. 040 752 8537
satumaija.levon@etl.fi

Johtaja Marleena Tanhuanpää

(ravitsemus, hyvinvointi)
puh. 040 528 2207
marleena.tanhuanpaa@etl.fi

Elintarviketeollisuusliitto

Elintarviketeollisuusliitto ry

PL 115 (Pasilankatu 2)
00241 Helsinki
etl@etl.fi • www.etl.fi

Seuraa meitä somessa!

@ETL_fi

Elintarviketeollisuusliitto

Elintarviketeollisuusliitto ry

ruokailoa